

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych

sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.

Podstawa prawna: Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 - dokument ratyfikacyjny podpisany przez Prezydenta RP w dniu 6 września 2012, Oświadczenie Rządowe z dnia 25 września 2012 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1170); Obwieszczenie Ministra Spraw Zagranicznych o sprostowaniu błędów z dnia 15 czerwca 2018 r. (Dz. U. z 2018, poz. 1217)

Konwencja jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. **Celem Konwencji** (art. 1) jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Konwencja pod pojęciem „osoby niepełnosprawne” rozumie osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, psychiczną, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami. **Zasady ogólne Konwencji** (art. 3) to:

1. poszanowanie przyrodzonej godności, autonomii osoby, w tym swobody dokonywania wyborów, a także poszanowanie niezależności osoby,
2. niedyskryminacja,
3. pełny i skuteczny udział w społeczeństwie i integracja społeczna,
4. poszanowanie odmienności i akceptacja osób niepełnosprawnych, będących częścią ludzkiej różnorodności oraz ludzkości,
5. równość szans,
6. dostępność,
7. równość mężczyzn i kobiet,
8. poszanowanie rozwijających się zdolności niepełnosprawnych dzieci oraz poszanowanie prawa dzieci niepełnosprawnych do zachowania tożsamości.

Konwencja formułuje **podstawowe obowiązki państw** (art. 4), do których należą w szczególności:

1. **zapewnienie i popieranie pełnej realizacji praw człowieka** i podstawowych wolności wszystkich osób niepełnosprawnych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność,
2. przy tworzeniu i wdrażaniu ustawodawstwa i polityki celem wprowadzenia w życie niniejszej konwencji, a także w toku podejmowania decyzji w zakresie spraw związanych z osobami niepełnosprawnymi, **ściśle konsultowanie się z osobami niepełnosprawnymi**, a także angażowanie tych osób, w tym niepełnosprawnych dzieci, w te procesy, za pośrednictwem reprezentujących je organizacji.

Z art. 4 Konwencji wynika również, że w odniesieniu do praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych każde z Państw Stron Konwencji ma podejmować kroki w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw, wykorzystując maksymalnie dostępne ku temu środki. Zgodnie z art. 5 Konwencji, Państwa Strony uznają, że **wszyscy ludzie są równi wobec prawa** i są uprawnieni do jednakowej ochrony prawnej i jednakowych korzyści wynikających z prawa oraz zakażą jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i zagwarantują osobom niepełnosprawnym jednakową dla wszystkich i skuteczną ochronę przed dyskryminacją z jakichkolwiek względów. Państwa Strony uznają (art. 6), że **niepełnosprawne kobiety** i dziewczęta są narażone na wieloaspektową dyskryminację i, w związku z tym, podejmą środki w celu zapewnienia pełnego i równego korzystania przez nie ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz podejmą wszelkie odpowiednie środki, aby zapewnić pełen rozwój, awans i wzmocnienie pozycji kobiet. Zgodnie z art. 7, Państwo Strona podejmie wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia pełnego korzystania przez **niepełnosprawne dzieci** ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na zasadzie równości z innymi dziećmi. Realizując zapisy art. 8 Konwencji, Państwa Strony zobowiązują się podjąć natychmiastowe, skuteczne i odpowiednie działania w celu:

1. **podniesienia świadomości społeczeństwa**, w tym na poziomie rodziny, w sprawach dotyczących osób niepełnosprawnych, a także działania na rzecz wzmocnienia poszanowania praw i godności osób niepełnosprawnych,
2. zwalczania stereotypów, uprzedzeń i szkodliwych praktyk wobec osób niepełnosprawnych, w tym związanych z płcią i wiekiem, we wszystkich dziedzinach życia,
3. promowania wiedzy o zdolnościach i wkładzie osób niepełnosprawnych.

Artykuł 9. Konwencji szczegółowo określa **zasady dostępności** oraz środki, jakie Państwo zobowiązuje się podjąć w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, **w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym samodzielnego funkcjonowania i pełnego udziału we wszystkich sferach życia**. Państwa Strony potwierdzają (art. 10), że każda istota ludzka ma przyrodzone **prawo do życia** i podejmą wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym skutecznego korzystania z tego prawa, na zasadzie równości z innymi osobami. Zgodnie z art. 11, Państwa Strony zobowiązują się podejmować wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych w sytuacjach zagrożenia, w tym w trakcie konfliktu zbrojnego, w sytuacjach wymagających pomocy humanitarnej i w przypadku klęsk żywiołowych. Kolejne artykuły Konwencji (12 - 17) gwarantują osobom niepełnosprawnym:

- **równość wobec prawa,**
- **dostęp do wymiaru sprawiedliwości** na zasadzie równości z innymi osobami,
- **wolność i bezpieczeństwo osobiste,**
- wolność od tortur lub okrutnego, niehumanitarnego albo poniżającego traktowania lub karaniam,
- **wolność od wykorzystywania, przemocy i nadużyć,**
- **ochronę integralności osobistej.**

Artykuł 18. Konwencji uznaje prawo osób niepełnosprawnych do **swobody przemieszczania się, swobody wyboru miejsca zamieszkania i obywatelstwa**, na zasadzie równości z innymi osobami.

Artykuł 19. Konwencji mówi o **prowadzeniu życia samodzielnie i przy włączeniu w społeczeństwo**.

Zgodnie z nim, Państwa uznają równe prawo wszystkich osób niepełnosprawnych do życia w społeczeństwie, wraz z prawem dokonywania takich samych wyborów, na równi z innymi osobami, oraz podejmą efektywne i odpowiednie środki w celu ułatwienia pełnego korzystania przez osoby niepełnosprawne z tego prawa oraz ich pełnej integracji i pełnego udziału w życiu społeczeństwa, w tym poprzez zapewnienie, że:

1. osoby niepełnosprawne będą miały możliwość wyboru miejsca zamieszkania i podjęcia decyzji co do tego, gdzie i z kim będą mieszkać oraz, że nie będą zobowiązane do mieszkania w szczególnych warunkach,
2. osoby niepełnosprawne będą miały dostęp do szerokiego zakresu usług świadczonych w domu, w miejscu zamieszkania i innych usług wsparcia świadczonych w ramach społeczności lokalnej, w tym do pomocy osobistej niezbędnej do życia w społeczności i integracji społecznej, która także pozwoli na zapobieganie izolacji i segregacji społecznej,
3. świadczone w społeczności lokalnej usługi i urządzenia dla ogółu ludności będą dostępne dla osób niepełnosprawnych, na zasadzie równości z innymi osobami oraz będą odpowiadać ich potrzebom.

Zgodnie z art. 20, Państwa Strony podejmą skuteczne środki celem **umożliwienia osobom niepełnosprawnym mobilności osobistej** i możliwie największej samodzielności w tym zakresie, między innymi poprzez:

1. ułatwianie mobilności osób niepełnosprawnych, w sposób i w czasie przez nie wybranym i po przystępnej cenie,
2. ułatwianie osobom niepełnosprawnym dostępu do wysokiej jakości przedmiotów wspierających poruszanie się, urządzeń i technologii wspomagających oraz do pomocy i pośrednictwa ze strony innych osób lub zwierząt, w tym poprzez ich udostępnianie po przystępnej cenie,

3. zapewnianie osobom niepełnosprawnym i wyspecjalizowanemu personelowi pracującemu z osobami niepełnosprawnymi szkolenia w zakresie umiejętności poruszania się,
4. zachęcanie jednostek wytwarzających przedmioty wspierające poruszanie się, urządzenia i technologie wspomagające, do uwzględniania wszystkich aspektów mobilności osób niepełnosprawnych.

Artykuł 21. Konwencji zapewnia osobom niepełnosprawnym **wolność wypowiedzania się i wyrażania opinii oraz dostęp do informacji** w dostępnych dla nich formach i technologiach, art. 22

- **poszanowanie prywatności** oraz prawo do ochrony prawnej przed ingerencją w życie prywatne, sprawy rodzinne, dom lub korespondencję oraz bezprawne naruszanie czci i reputacji, zaś art. 23

- **poszanowanie domu i rodziny**, w tym likwidację dyskryminacji osób niepełnosprawnych we wszystkich sprawach dotyczących małżeństwa, rodziny, rodzicielstwa i związków, na zasadzie równości z innymi osobami. Zgodnie z art. 24, Państwa Strony uznają **prawo osób niepełnosprawnych do edukacji**, bez dyskryminacji i na zasadach równych szans, co zapewni włączający system kształcenia umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym. Państwa Strony uznają (art. 25), że osoby niepełnosprawne mają **prawo do osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu stanu zdrowia**, bez dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, oraz podejmą wszelkie odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług opieki zdrowotnej biorących pod uwagę szczególnie wymogi związane z płcią, w tym rehabilitacji zdrowotnej. Szeroko pojętej **rehabilitacji** dotyczy art. 26 Konwencji. Zgodnie z nim, Państwa Strony podejmą skuteczne i odpowiednie środki, uwzględniając wsparcie wzajemnie udzielane sobie przez osoby niepełnosprawne oraz wsparcie udzielane przez inne osoby, w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym uzyskania i utrzymania możliwie największej niezależności, pełnych zdolności fizycznych, intelektualnych, społecznych i zawodowych oraz pełnej integracji i udziału we wszystkich aspektach życia społeczeństwa. W tym celu Państwa Strony zorganizują, wzmocnią i rozwiną usługi i programy w zakresie wszechstronnej rehabilitacji, w szczególności w obszarze zdrowia, zatrudnienia, edukacji i usług socjalnych, w taki sposób, aby usługi i programy:

1. były dostępne od możliwie najwcześniejszego etapu i były oparte na multidyscyplinarnej ocenie indywidualnych potrzeb i potencjału,
2. wspierały udział i integrację w społeczeństwie oraz włączenie we wszystkie aspekty życia społeczeństwa, były dobrowolne i dostępne dla osób niepełnosprawnych możliwie blisko społeczności, w których żyją, w tym na obszarach wiejskich.

W art. 27 Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do pracy, na zasadzie równości z innymi osobami; obejmuje to prawo do możliwości zarabiania na życie poprzez pracę swobodnie wybraną lub przyjętą na rynku pracy oraz w otwartym, integracyjnym i dostępnym dla osób niepełnosprawnych środowisku pracy. Państwa Strony będą chronić i popierać realizację prawa do pracy, również tych osób, które staną się niepełnosprawne w okresie zatrudnienia. Artykuły 28 - 30 gwarantują osobom niepełnosprawnym **odpowiednie warunki życia i ochronę socjalną, udział w życiu politycznym i publicznym** oraz **udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie**. Państwa Strony zobowiązują się (art. 31) zbierać odpowiednie informacje, w tym dane statystyczne i wyniki badań, które umożliwią im kształtowanie i realizowanie polityki służącej wykonywaniu Konwencji. Informacje te będą służyły m. in. pomocą w rozpoznawaniu i likwidowaniu barier, które napotykają osoby niepełnosprawne przy korzystaniu z ich praw. Państwa przyjmą na siebie odpowiedzialność za rozpowszechnianie danych statystycznych oraz zapewnią ich dostępność dla osób niepełnosprawnych i innych osób. W art. 32 Państwa Strony uznają znaczenie współpracy międzynarodowej dla wspierania krajowych wysiłków na rzecz realizacji celów Konwencji, zaś w art. 33 zobowiązują się do wyznaczenia w ramach rządu **punktów kontaktowych** w sprawach dotyczących wdrażania Konwencji oraz utrzymywania **odpowiedniej struktury administracyjnej w celu popierania, ochrony i monitorowania wdrażania Konwencji**. Społeczeństwo obywatelskie, w szczególności **osoby niepełnosprawne i reprezentujące je organizacje, będą włączone w proces monitorowania i będą w pełni w nim uczestniczyć**.

[Pełny tekst Konwencji](#)

W dniu 28 sierpnia 2013 Minister Pracy i Polityki Społecznej powołał **Zespół do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych** (zarządzenie nr 26, Dz.Urz. MPiPS, poz.27). Do zadań Zespołu należy wymiana informacji w sprawie działań związanych z wdrażaniem postanowień Konwencji oraz na temat planowanych zmian rozwiązań prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych lub mogących mieć wpływ na ich sytuację, a także współdziałanie w sprawie przygotowania sprawozdań Rady Ministrów, dotyczących realizacji zobowiązań wynikających z Konwencji. W skład Zespołu, którego przewodniczącym jest Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, wchodzi ogółem pięciu przedstawicieli MPiPS oraz po jednym przedstawicielu pozostałych 17 ministerstw.